„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка нарочито за шире народне кругове уређени могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте ових ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
За „Приспело“ плаћа се 20 нов. од врсте

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплате и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеф тића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 20. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 5. ФЕБРУАРА 1895. ГОДИНА XXX.

ХРВАТСКИ ИНСУЛТ НА СВ. САВУ.

У ствари званично-стеклишког напада Кршњавијевог на св. Саву, који је „Застава“ открила и на јавност изнела, проговорила су два званична листа, и то службени орган тројединчке владе: „Narodne Novine“ у 37-ом, и званични орган српске православне карловачке митрополије „Српски Сион“ у 5 свом овогодишњем броју.

„Narodne Novine“ пишу:

„У бр. 16. од 27. јануара 1895. новосадске „Заставе“ има допис из Пакраца од 24. јануара т. г., у којем се тврди, да је кр. зем. влада упитала консисторију у Пакрацу: „Зашто се св. Сава тако демонстративно прославља и да ли том пригодом баш морају ићи литије, деца декламовати итд.“

На овој се тврдњи оснивају погрде „Заставине“ и похвала „Обзора“ у броју 33. од 9. фебруара т. г.

Ова је тврдња посве неистинита, па за то су и са свим неосноване погрде и похвале, што су на ту неистину надовезане.

Ствар се има овако: Жупанијска област у Беловару дописом од 20. јануара 1894. бр. 127 ex 1894. упитала је поводом једне притужбе, да ли се у комуналну школу смеду водити процесије у школске просторије и под којим уветима. На ово доставила је кр. зем. влада пречасној епархијској консисторији и Пакрацу овај упит жупаније са индорватом на оригиналу гласећим:

„Доставља се пречастној епархијској консисторији у Пакрацу на цењено мњење уз поврат приобћеница с примедбом, да кр. зем. влада, одео за богоштовље и наставу, жели у предмету издати мериторну одлуку“.

Ни слова више.

Овакав упит на дотичну консисторију са свим је коректан и лојалан у смислу §. 206. шк. закона.

Јединственог поступка ради приопћен је одговор епархијске консисторије у Пакрацу архидиецезалној консисторији у Карловци, и епархијској консисторији у Плашком са молбом, да и оне своје мњење о том изрекну.

Одлука у том предмету уследиће на темељу изјава наведених области, чим зем влади приопћене буду“.

Толико „Narodne Novine“.

А „Српски Сион“ онако затрпано, ситно између остали предмета архидијецезалне конзисторије наваља и ово:

Поводом високог отписа исте кр. земаљске владе, од 18. (30,) јануара о. г. бр. 13.438, којим умољава ову консисторију, да јој саопшти своје мњење у питању: да ли се сме дозволити, да пароси на дан св. Саве из цркве воде школску младеж изравно у школу у процесијама, пак да онде песмама, декламацијама и говорима славе св. Саву, — док се католичка младеж, ма да је у већини, отправља кућама; — закључено је: претставком на вис. кр. зем. владу, одео за богоштовје и наставу, замољено мњење истој саопштити с тим, да је на основу историјских података и позитивних решења Архијерејског св. Синода од г. 1774. и 1786., заштитништво св. Саве над српским народом у опште, а над школом понаособ признато и утврђено, као што је установом (§ 10. бр. 9. сл. в.) школског и наставног реда, изданог вис. владином наредбом од 15. јула 1889., бр. 6798 и свака „процесија“ (литија) са школскои младежи у школу дозвољена и законо гарантована; а установом § 10., (бр. 8., сл. а.) истог школ. и наставног реда сасвим оправдано недржање школске обуке, на дан св. Саве, ни са католичком школ. младежи, ма да су она и у већини, у местима где има православна парохијска црква, односно парохија, која може већ знатнији број деце у школу послати; надаље је закључено на основу предведеног и с обзиром на карактер данашње опште пучке школе замолити високу кр. зем. владу, да се у изглед стављену, нормативну наредбу не унесе намишљена одредба, по којој би се св. Савска свечаност дозволила само у оним школама, у којима су деца искључиво православна, већ да се то дозволи за све пучке школе оних места, где има православни српски парох, у извесној мери и у онима где нема цркве и пароха, а учитељ је православне вере, а где има по доста ученика православне вере.“

*

Треба добро сравнити ове две званичне изјаве, па ће се видити колико једно од другог одударају. Док лист тројединчке владе сакрива целу ствар и пориче да је упитана због славлења св. Саве, донде митрополијски орган потпуно потврђава „Заставин“ извештај.

Види се, да се званична господа нису добро договорила.

Надамо се да ће српски народ дознати шта су одговориле и друге две упитане дијецезе, те ћемо имати прилике да се још вратимо на ову ствар, али већ сада наглашавамо да одговор архидијецезалне конзисторије не стоји на висини свог позива и дужности.

За данас само толико!

Нови Сад, 4. фебруара.

Српски језик и Хрвати. — „Nastavni vjesnik“ хоћел, нећел, мора да призна, да ни учени професори хрватски још не знају добро леп наш матерњи језик српски; а да они тек сада пабирче по Вуку нашем и нашој књижевности српској, о томе сам универзитетски проф. др. Тома Маретић јасно и гласно довикује свима Хрватима без разлике странака овако: „Kako je Horacije rekao Pisonima za grčke pjesnike; (vos exemplaria Graeca) nocturna versate manu, versate diurna, tako s punijem pravom i uvjerenjem može hrvatski i srpski gramatik (а ја би рекао „samo hrvatski gramatik“, јер ми наш српски језик добро знамо, кога ви сада тек учити почињете) doviknuti svima, koji žele, da što bolje nauče pisati književnijem nam jezikom (за што молим вас не рекосте лепо „српским“ језиком?) proučavajte Vuka danju i noću! Ali kako za takvo proučavanje nema svatko ni volje ni vremena ni nužne gramatičke spreme, za to valja, da mi gramatici olakšamo posao takvijem ljudima priopčujući im različne oglede Vukova jezika (српског (Вукова) језика требалисте рећи). Тако ето пише др. Тома Маретић у „Наставном Вјеснику“ knjiga III. Svezak 2. г. 1894. — Ми би с наше стране г. др. Томи Маретићу имали ово да кажемо, да га познајемо као човека умерена, па би с тога бар он требао да је у науци искрен „па да каже“ да Хрвати тек сада почињу учити наш лепи језик српски.

Проф.

*

Словаци на оптуженичкој клупи. Словачке „Народне Новине“ јављају имена оних Румуна правозаступника, који су се пријавили да бране оптужене Словаке, а Србе адвокате за то нису још објавили, што им број још није подпун. **Тога ради упозоравамо Србе адвокате, да се с погледом на ствар у што већем броју ради одбране пријаве Др Самујлу Дакснеру у Тисолпу. — Дан расправе још није утаначен.**

Болест владике Никанора. О болести владике Никанора доносе горњи листови: Што су лекари одавна, одмах при почетку наглог ширења болести слутили морало се догодити: У среду 1. фебруара о. г. ампутирали су (секли) оболели део леве ноге. 31. јануара држали су сви лекари савет, на коме су се сложили да је болести једини лек ампутација. Тога дана добили су и два брзојавна савета од бечког професора Алберта, који је такођер био за то, да се нога мора ампутирати. Операција је одређена за 1. фебруар у среду у десет сати пре подне. Тога дана у јутру причести се владика Никанор и мало доцније поче операција. Док је у двору трајала операција, дотле су у саборној цркви чинили молебствија. Владику су наркотизирали (успавали) за време операције, која је трајала скоро по сата. Када се владика пробудио толико се добро осећао да је искао да пуши. После тога је опет заспао те је дуго и мирно спавао. Операција је испала врло добро и лекари се епископови, који сада дан ноћ седе код болничке постеље надају, да ће се владика Никанор и ако после дужег лежања ипак предићи.

ИСТИНА О БОСНИ.

III.

Ми смо у низу чланака „Страдања и прогонство српско-православне цркве у Босни и Херцеговини“ са непобитним фактима доказали како под данашњом управом српско-православна црква и српско-православни народ у Босни и Херцеговини тавори и пати горе, јадније и чемерније дане, него је то случај био и под турском управом од доба иза реформације турске управе. Наша наведена факта није се нико усудио да побије, јер их не ће никад нико истином побити. Шта више, у исто доба када су наши чланци у нашој дичној „Застави“ излазили, добро-босански Источник званични орган српско-православне цркве учинио нам је пријатељску услугу, те је у задњем броју индиректно прискочио нам у помоћ и објавио да по овогодишњем извештају парохијалног свјештенства у самој сарајевској митрополији-епископији не обитава само 450.000 православних Срба него још више, наиме 471.000. На указаној љубави нека овим буде изречена искрена хвала Њ. Високопреосвјештенству митрополиту-епископу г. Ђ. Николајевићу. Но хоћу да будем објективан па не ћу да прећутим да је и званичан орган Хрватства у Босни и Херцеговини, они-нони дон Фрање Милићевића „Глас Херцеговца“ дотакао се такођер „Застивиних“ чланака. Овај „луди фратар“ како га је назвао бар. Бенко, молио је бога прије три године да му

ПОДЛИСТАК.

ИЗ СРПСКЕ ПРОШЛОСТИ.

ПРИЛОЗИ ИЗ ЗБИРКЕ МАКСИМА ЛУДАЈИЋА.

I.

Како је прошао поп Харалампија?

Поп Харалампије, презименем: Белушевић, био је парох у Пешти при српској цркви — „храма светаго великомученика Христова Георгија“ — год. 1734. „Јест уже неколико лет что при нами јест.“

У исто време имао је поп Харалампије и сопароха у лицу проте Нестора, који је такођер у Пешти становао.

Попа Харалапије уживао је већу чест свију парохијских прихода, и то само за то: да проту Нестора кад и кад у службовању замени „понеже убо человјек стар јесте.“

Ал њему — немирнога духа — попу Харалампији — све је мало било, и непрестано тужакао се. Ништ му по вољи не бијаше „и никако јему возможно угодити.“

Кад му је воља била, онда је старог проту Нестора у службовању замењивао, а кад није имао воље, онда ни цркву није похађао; а као немирнога духа човек, а при том неразборит па, богме, и неблагодаран према својој општини — вазда је ову пред туђим светом оговарао. Поп Харалампије никоме мира није дао: ни учитељу ни „бабам, иже сут в' келијах, котори кајанија ради и светому храму пришли.“

Кад је огорчење пештанске српске општине већ врхунац свој достигло због рђавог понашања попа Харалампије и кад је дотужало већ с њиме даље борити се — лако је онда разумети, што је српска општина пренуждена била какав такав експедијенс изнаћи, само да би могла злогласнога попа Харалампију укротити и њега на прави пут извести; и заиста изнашла је српска општина један необичан, чудновати а по мњењу исте општине зар најподеснији начин, како би до своје цјели једном доћи могла.

Овај експедијенс био је следећи.

Српска општина 26. новембра год. 1734. управи једно писмо на попа Харалампија in folio, (на табаку) па у том писму изјави њему своју намјеру односно услова у 7 тачака, с тим додатком: ако је вољан прихватити она условља, нека својеручно потпише; у противном случају пак може себи друго место, а општина ће себи такође другог свештеника гледати.

Писмо ово, које се у оригиналу налази код будимске српске општине, у црквеној архиви налази — гласи од речи до речи овако:

„Ведомо творим вам, оче Харалампије, о том, јакоже јест наше намерније вам пред јавити о последујуштих пунктах.

Први. Аште волително јест и в' будуштаја лета с нами пребивати, то гледајте себи дом, где будете жителствовати, понеже келија где ви пребивате, јесте на потребу церковну, и того ради невозможно да тамо пре будете.

Втори. Свјакија приходи, что свештенику достојит јакоже бир, такожде и прочаја: да делитја на две части: једину част вами, другујуже оцу проти.

Трети. Божествену службу в'скаки своју седмицу равно да оправљајет.

Четврти. Что на светое евангелије приходат: једину част на црквенују потребу, а другују свештеником, как что и пред тим било јесте.

Пети. Всјаку достојнују почест да воздајете оцу проти

Шести. Да дате мира учитељу, такожде и бабам, иже сут в' келијах, котори покајанија ради и светому храму пришли.

Седми. Да нас неуничижујете пред страними људм, јакоже обичај имате, такожде и в' церкви никого да обличујете; аште ли кого обличити имате, того тај не обличај, а не в' церкви, и аште возможно вам обдержатисја по реченим пунктам, и тако потпишите се сопственоју рукоју; аште ли пак нехоштете, а ви можете себе место гледати, а ми такожде будемо себе свештеника гледати проти силе наше: да би неразбијали глав и досађивали црковноме поглавару на даље“. 1734. ноемврија 26. дана в краљевском месте Пешти. Ми вси общњи жители пештански, греческаго закона, такожде и ктитори храма светаго великомученика Христова Георгија“.

На овом писму — које је, као што се види, непосредно а попа Харалампију управљено било, са образом декреталним завијено и запечатано чита се следећи атрес:

„Преосвештенејшему господину Василију Димитријевићу, столно-белиградскому, сигетскому, наиже великому благодетељу и патрону с честију да воздајет се во сетни Андреј“.

Поменуто писмо, дакле, послато је било у Сент-Андрију управо епископу будимском, а сем овог писма, таки сутра дан, дакле 27. новембра 1734. год. напише српска општина пештанска једну особену репрезентацију, на поменутог епископа управљену, са истоветном атресом.

У овој репрезентацији потанко описује српска општина на рђаво понашање попа Харалампија, у сваком погледу, те међу другим моли епископа да позове к себи оца Харалампија: „аште хоштет при вашем преосвештенству подписати се на тија пункти, которија пошљемо вашему преосвештенству и т. д.

бог да, да доживи једну „вартоломејску ноћ“ да за ње истрјеби и уништи православне Србе у Босни и Херцеговини. Милостива босанска влада није могла пропустити, а да ову скромну жељу и молбу дон-Фрање не подастре на уважење и г. Калају и она је на цензури пропустила ове хришћанске подвиге неустрашимог борца за остварење Велике Хрватске, те је „Глас Херцеговца“ urbi et orbi могао објавити што желе Хрвати, иста се спрема православним Србима у Великој Хрватској, што би требао и г. Калај да учини па да Хрватима удовољи. Исто као онда тако и сада је босанска цензура удовољила скромним жељама дон-Фрањиним, те нам је хрватски „Глас Херцеговца“ изволио саопштити једнодушно мишљење дон Фрање, босанске владе и мин. Калаја. Јер на наша факта одговорио нам је хрватски „Глас Херцеговца“ кратко а језгровито: „Још ни ово вам није доста, него чека вас још и горе.“ Доиста врло лијеп и достојан одговор.

Кад смо умочили перо, да ове чланке пишемо, одмах нам је дошао у главу онај братски одговор са хрватске стране те смо за то и посветили први чланак хрватској браћи да им опипамо било и на овом пољу па да се још боље разумјемо. Јер кад по мишљењу старог Старчевића „влашки накот“ дозријева за „сјекиру“, дон Фрањо Милићевић моли се богу за једну „вартоломејску ноћ“ да у њој списка православним Србима за душу, а „Велика Хрватска“ нам поручује да српско-православну цркву у Босни и Херцеговини у њеном загрљају још јачи и чемернији дани чекају, онда је право да нам браћа Хрвати јавно реку иста чека и сиротињу рају кад дође доба слободе, самосталности и независности у оквиру монархије свих Хрвата од Триглава до Балкана. А мислимо да је томе најзгодија прилика сад овако, кад објективно разложимо неке аграрне прилике и неприлике у Босни и Херцеговини и ставимо разлику између политике данашње владе и турског доба.

Економни положај у којем се налазе поједине класе народа и у разним државама Јевропе је предмет дневне политике. Скоро да речемо да је сву борбу живота, и људи и држава, испунила тежња за побољшањем материјалних прилика сиромашне и радине класе народа. Благодати привреде и културе изгубиле су своје старо мјерило т. ј. не процјењују се више по томе да ли оне пружају што више удобности и користи капиталистичкој клики, него добробит свега народа постаје да превлађује као мјерило благодати културе и привреде. Још смо далеко од тог идеала али нове идеје неодољивом силом освајају земљишта и остварују реформе.

Данашњи аграрни одношаји у Босни и Херцеговини такођер су плодови нових идеја, новог доба, оног настојања да ослободи човјека из ропства економског, које је још теже него и само политичко. Српска пословица каже: „весело срце кудељу преде“ и „правна рука мртвој друга“, те луксуз политичких права и слобода само овдје скупо се плаћа и велику цијену има, гдје се не мора да продаје слобода увјерења за чинију сочива, паприкаш или коју чашу пића Потоцима пролијевано је крви од Турске инвазије до сада у Босни и Херцеговини и прије но је Мидат-паша и сањати могао о уставности у Турској, тресла је раја капије високе Порте шестоперим буздованом, тражећи прво уређење аграрних одношаја. Коначни резултат ових напора и борбе за насушни хљеб, била је султанска наредба од 14. сефера 1276. по Хиџри — турски број година — или од 31. августа 1859 године. Овим законом нормирани су коначно разни податци и данције, на које су били обвезани подајници турске царевине. А овај закон имао је да важи свукуд и за свакога, осим ако би га странке за међусобне одношаје блажије примјењивали. Прописи о податцима према држави нису се никако могли мјењати, него само оне наредбе, које су нормирале дужности и одношаје ага (земљовласника) и тежака; раје и кметова. Наредба од сефера садржавала је темељне принципе и прописе, којих су се странке морале држати, али оне су их на боље могле мијењати.

Ми ћемо сад да разложимо темељне принципе и апсолутне одредбе аграрног закона од 14. сефера 1276. односно 1859. г.

Сво непокретно добро подијељено је било

1) у неограничено власништво државе;

2) у неограничено власништво приватних особа — мулк;

3) у државно добро, које је ограничено било правима приватних особа или се налазило под разним теретима (ерази, мирије и јавна добра).

Неограничено власништво државе стојало је у неограниченој власти султана, који је с њима могао по вољи располагати, као н. пр. шуме.

Мулк су сачињавале искључиво непокретности у којим се обитавало, а са њиме је могла опет свака приватна особа по вољи располагати.

Ерази мирије сачињавале су сву другу непокретност, н. пр. државне путеве и друга јавна мјеста; даље земљишта која су се налазила под теретом јавних служности и других обвеза; и најпослије она земљишта, која је султан као врховна глава свих мослима и неограничен господар свега на овом свијету, уступио појединим муслимима за њихово уживање, а то су сва она земљишта, која су била у власти ага и бегова, а која је обрађивала хришћанска раја.

Ова диоба непокретних добара, земљишта, утемељена је на религиозним појмовима мухамеданским о праву и моралу. Султан у Цариграду носи наслов: краљ над краљевима, султан над султанима, божија сјен на земљи. Као што је Бог господар свега свијета и све је за то на свијету да Богу служи и хвалу одаје, тако је и сва земља и све на земљи за то, да служи султану и он је од свега господар, а други може само толико права имати, колико му га султан препусти и даде. За то ерази мирије и није право рекући власништво, јер и ако се налази у власти ага и бегова, оно је опет под султанском врховном власти, која се власт огледа у неколико праваца, а највише у том, што јој султан намјењује циљ, којој има служити, и што код насљедства не подлежи располагању са тестаментом, него се равна само по прописима закона, које султан даје. У границама свога права били су земљопосједници потпуни господари, а хришћански земљообрадници су били исто што и робови. Током времена овај одношај између мухамеданских земљопосједника и хришћанских земљорадника добијао је све то већма свој сталан облик, док није на тај начин завладао обичајени устаљени одношај, као правно равнило за међусобне неспоразуме и разне спорове. А како се и Турска налазила у Јевропи, дух деветнајестог вијека бацао је своје свијетле зраке и у таму варварства њеног, те је тако и у Турској савријевала мисао за хуманитарније и модерније уређење аграрних одношаја. Закону од 14. сефера претходило је млого нешто, док га није хришћанска раја на концу извојштила као позитивну норму и оруђе против сваке силе и самоваље. Његова су наређења ово:

Прво: Десетина се има давати од свих земаљских прихода у корист државне благајне.

Друго: Бегови и аге као обдарениди султанови имају права да узимају трећину прихода од свих плодова, које годишње бацају оне земље, које им је султан за уживање уступио.

Треће: Хришћански земљообрадиоци, који се стално настањени налазе на земљама, које је султан уступио његовим вјерним муслиманским земљоуживаоцима, дужни су горње податке редовито давати и држави и беговима односно агама, а за њихов труд и рад добијају шест десетина свакогодишњих земаљских прихода.

Сви ови податци имају се давати у натури т. ј. у оним врстама како их сама земља ув судјеловање људских руку даје и рађа.

Пошто човјек најмање употребљава своју радну снагу код сијена, одређено је, да се спахијама т. ј. безима и агама даје од сијена половина, а не трећина.

Овај закон од 14. сефера створен је да стално нормира аграрне одношаје, за то он уређује још:

Прво: Да сваки хришћански земљообдјелаац не смије никад затајивати истину и варати било државу, било свог агу или бега, а ага или бег несмије насилно са своје земље отјерати никака земљообрадиоца.

Друго: Земљообрадиоц дужан је сваке године посјед обрађивати те садити бар једну трећину тла што је за сад.

Треће: Бег или ага са оним правом, које му потиче из султанске милости и власти, а које има на мирије добрима, не може ни за живота ни по смрти сам по својој вољи располагати, у колико се то располагање ма најмање дотиче, било султановог врховног власништва било одношај према сталном земљообрадиоцу. Јер мирије добра наслеђују се само на темељу прописа закона као одредбе султана, а код пренашања свог права за живота не може се сељачко земљиште другом продати или уступити ако на то државна власт и земљообрадиоц не пристане, јер земљообрадиоц има права прво-купа, које је право кметово санкционирано нарочито законом од 7. мухарема 1293. (1876.) год.

Овај закон од 14. сефера као што се види створен је искључиво на рачун права и власти ага и бегова. Врховно право државне власти на једној страни, а на другој права земљообрадиоца то су његови темељни принципи посриједи којих спутано стоји право ага и бегова на мирије добрима. Као плод тежње за реформацијом он друкчије није могао ни гласити. У Цариграду су тада државници турски већ потпуно свјесни били слабости царевине турске и они су радили да је препороде модерном концентрацијом власти у глави државе и подизањем треће класе на рачун друге класе, аге и бегова, који су дотле били свемогући у турској царевини па чак и распадом јој гровили.

Но ми не имамо намјеру да истичемо овдје политичку страну закона од 14. сефера, него само економску те наглашујемо његове благодети по кметове а то је: право да кмета не може бег или ага уклонити са земљишта док он исто обрађује; а право прво-купа или искупа за случај да бег или ага устједне своје власничко право продати; и дужност кмета давати трећину од усјева и половину од сијена агама односно безима, а десетину царевини и то у натури.

Кад је год. 1859. донесен овај закон од 14. сефера он је мјестимице са највећим ентузијасмом поздрављен. Наша дична Србадија у Херцеговини је на њега на фишеку написала одговор. Ни у неким крајевима Босне није он најбоље примљен. Разлог је томе био тај, што је у погдјекојим крајевима тих земаља хришћанска раја себи знала још раније извојштити бољи положај. Јер уређење аграрних одношаја покушавала је турска влада прво провести добровољним погодбама међу интересираним странкама па истом пошто је тако утрла поље реформи донесен је онда закон од 14. сефера. Ти уговори писани су и послије закона од 14. сефера на турском и српском језику ћирилицом. Турски текст писан је с десне а српски с лијеве стране. Наслов и на турском и српском језику штампан је званично. Између текста једног и другог повучена је преграда од два дебела реда а на врх преграде стоји оштампан полумјесец и звијезда. Српски текст на тим уговорима гласи:

Особитниъ Листъ.

По Нахотку Ставлена Начина Међу Ћифлик Сахибијама и Ћифћији Зарадиъ Писанија Уговорних Сенета; издајићисеъ Чрез (или Брез — прим. писца) Плаћеъ у Истом Имасеъ Сложно потписатиъ Скупа Обедвију Страна Допадајућиъ Начини у будућности Ништа Неодлућеномъ.

Ово је штампана глава, а као што се види пуна погрјешака. Испод ове главе долази онда писани текст, који гласи дословно овако:

Ја царски турски поданик по имену — — и земљеобрадитељ у окружју Бањелуке у селу — именованом на ћифлуку Н. Н. . . бега, којем ћифлуку принадлежи једна кућа и земље на којој ја као ћифлија са својом фамилијом стојим по досадашњим текућим обичајем као на примјер сјеме и волови и ограда, која се ограђује около њива и ћаирева, то јест казати ћифчији што принадлежи као кошење, сијање, са својим воловима орање и на ниве тор и ђубре изношење и вршидбу као и башће подизање то се ето на све обвезујем да ћу по гласу овог контратка извршивати, и ова споменута земља како буде могуће плод давати да ја исти онај сваки род у свом времену извршим и никакове штете ничему нити у гајевима не принесем, и у којој кући стојим са свим другим зградама и припадајућу забрану брез нужде никакову шкоду или ти зијана приносити, и у жетве времену што буде хасулата и приход башћи као воће, и од истога пошто се уређена десетина извади од данас у наприједак трећу част више реченом господару да дадем, а двије части са свом сламом мени да остану сада по уредби свијетлога цара која је издана; а на примјер од свега приода зелени исто тако пошто се уређена десетина извади од данас у напредак четврта више реченом господару а три части мени имаду спадати, а од ћаирева сијено на полак да раздијелимо. И ове споменуте акове, брез да би исто сакрио, у свом времену да издадем и брез времена ћифлук да не оставим, у случају пак ако би отио оставити то онда у времену вршитбе, да морам јавити и драговољно изићи. Које се за горе споменутом господару обвезујем дакле.

Ја опет као господар земље — — бег по гласу овога контракта овај споменути ћифлук, као што је потребно када се буде обрађивао по више споменутим уговорима, од жита и башче трећину, а од зелени четвртину, а од сијена половину, на нашу част сваке године брез окрњивања издавати и милћевима земље и асулату никакове штете кад не буде принешено, дакле под овим уговорима споменути ћифлук са свима заузетим стварима више споменутом — — на израђивање дајем и у истом ћифлуку налазеће се земље и све зграде као наша непокретна добра. У случају потребе за какву зграду на ново или ти поправљења трошкови као и до данас од наше стране да буду а не од ћифлије. И под забраном налазећи се дио и до данас извршујући брез платежно као и давање зоби, јело и никакав посао на њега не обтоварити. А споменути ћифлија кад буде поступао по уговору контракта онда да му не можемо ништа рећи. И на то уговор склапамо да иза данас, ако би буди која страна против овог уговора поступала, онда треба да трпи што га од стране суда постигне.

И на то овај контракт са знањем ућумета и са нашим муревима и потписима потврдивши један другом дадосмо.

Бањалука 1271. по Хиџри.

Господар земље Н. Н. — земљодјелац Н. Н.

Уз потпис особа т. ј. бега односно аге и сељака кмета налази се и мур, печат или знак прста, кога је сељак на уговор притиснуо. Ови уговори потврђавани су касније код турских судова и имали су важност пред самим законом од 14 сефера, тако да је овај закон само имао да надопуњава ове погодбе, кад нису за што одредаба имале.

Кад је аустро-угарска војска унишла у Босну и Херцеговину, она је дакле нашла аграрне одношаје потпуно уређене. Јер током времена гдје су се празнине у закону од 14. сефера показале, попунили су их били, било уговори било обичајно право, које је имало важности пред самим уговорима, тако да је закон од 14. сафера

Ево те репрезентације на епископа будимског — која је у форми мисилног писма завијена и запечаћена била, и која по свом оригиналу од речи до речи овако гласи:

„Преосвештенејши и словеснејши и благо љубезнејши господине нам же благодетељу и пастиру, в се покорнејшим поклоненијем десницу ви целујемо.

Сим нашим все нижајшим писанијем ведомо творимо вашему преосвештенству ради свештеника оца Харалампија: јест уже неколико лет, что при нами јест: и никако јему возможно угодити и всегда тужитсе что јему мало в год приходит, ми же предмет три свештеника имели и они довољни били сим приходам, что ниње им двојици приходит и оцу Харалампију вешти приход сотворили, оцу же проти умалили, точију да јего от службе изменит, понеже убо человек стар јест, онже јего трудујет и когда имејет добрују вољу, тогда јего изменит, когда же паки неимејет, тогда ни в црков приходит хошчет, нас же пред страними људми уничижајет; бабе, которије сут при цркви, такожде и учитељ, немирни сут от него доста же можемо јему разумети понеже седам или осм душ кормит, а никаковаго Милка не имјет ниже својего дому точију что от цркви приходит нас же јест зде число мало, такожде сири и потребни и трошка имејемо доста, и задужили се јесмо да би возмогли се отети ми и церков от ненавистников наших, что на нас војују и веру нашу православнују и јеште нест конца тому делу нашему, от котором и ваше преосвештенство добро ведајет, онже нехоште разумети а когда даст бог један крат, те се отимемо от наших противников, тогда будет болше и нам и свештеником, но все понизнејше молимо ваше преосвештенство говорите оцу Харалампију, аште хоштет при вашем преосвештенстве подписатисе на тија пункти, которија посилајемо вашему преосвештенству, и тако обдержавати се может остати при нами, аштели пак нехоштет то может јему ваше преосвештенство наместити где јему можно, обдержавати се, а нам пошљите другаго свештеника, котори будет искусен и сменшим калабалуком да свештнаја совершујет и стараго оца проту да чествујет И велми благодарствујемо вашем преосвештенству, что нам таковоје благодејаније сотворили и превручили Тому Василијевића отроком учитеља с вашим благословенијем, понеже изредно учатсе, в церкви со страхом стојат, старејших чествујут. Мислимо јако и вашему преосвештенству хоштет угодно будет, когда узрите. С којим остајемо всепокорнејши и в сегда к службе охотни и просим благословенија вашего преосвештенства, 1734. новембра 27. в слободном месте Пешти. Ми всеобшти житељи православни восточнија церкве, јаже в Пешти“.

(Наставиће се.)

у тим случајевима тек на трећем мјесту долазио.

Садржај кметовских права био је дакле ово:

I. Кмета није могао никакав ћифлук сахибија т. ј власник, бег или ага, макнути са ћифлука ако он, кмет, на то није добровољно пристајао и ако је обрађивао бар трећину свога посједа, који се обично обрађивао.

II. Кмет је био дужан у натури давати податке у име десетине и третине односно четвртине или петине, већ како је то уређено било међу ћифлук сахибијом и кметом. Десетину је био дужан кмет дати од свега годишњег прихода са земље а третину односно четвртину или петину само од чистог прихода љетине и разног рода, а не као десетину; јер је код одмјерења кака (дијела) за ћифлук сахибију кмет је имао право од усјева прво да извади и излучи сјеме, па онда истом са спахијом остатак да дијели.

III. У случају да је ћифлук сахибија своје кмете хотио продати, кметови су имали право првокупа или искупа, које су у року од године дана могли вршити т. ј. ћифлук сахибија није могао кмете продати другом док није њих понудио да се искупе, а ако је то учинио кметови су у року од године дана могли новом власнику платити оне новце, које је он за њих дао, и себе тако искупити.

IV. Сјеме и сав труд, које треба улагати око обрађивања земље, дужни су сами кмети давати, а ћифлук сахибије дужне су бринути се и у добром стању одржавати куће за становање ћифчија и штале за пребивање марве.

V. Сва права служности, које су имали ћифчије на државним, ерази мирије и мулк добрима, равнала су се према обичајном праву, а лежала су на тим непокретностима као стални и стварни терети. Закон од 14. сефера изриком заповиједа да се извјесна непокретност намијењена једном некој одређеној цијели не може ње више никако опростити па ма примијенила и карактер мулка, ерази мирије или државног добра. То се вели и за државна добра (метруке) као шуме (болталик) на којима појединци или села имају право сјече и служности дрвима и јавне испусте, испасишта, пашњаци (мера) на којима су појединци или општине имале право паше марве, а исто и за приватна добра ћифлук сахибија, ако се налазе под теретом служности било појединаца кметова, или свих скупа или читавог села, све ако ови сељаци и не били кметови дотичног спахије.

VI. Редовити судови су надлежне области за расправљање спорова из аграрних одношаја исто као и сваких других препора.

Поглед по свету.

— Угарски сабор. I. Горњи дом. У својој седници од среде расправљан је горњи дом о индемнитету и о предлогу новачења војске; оба предлога су једногласно примљена, али је влада Банфијева могла видети да су ови предмети примљени не њему за љубав, него по досадањем обичају. Гроф Фердинанд Зичи је жестоко напао на владу, и рекао јој да спозиција нема вере у њој, јер се показала при последњим изборима врло неуставном. Исто јој је то рекао и гроф Мавро Н. Естерхази. — II. Посланичка кућа. У седници од четвртка настављен је прорачун министра финанција. Говорили су од опозиције Јован Верош, Шома Вишонтаји, Фрања Шима, Геза Макфалви, Отон Херман и Павле Хојчи, а од владине странке једини Стеван Фарбаки. Опозиција је особито нападала на данашње „одрешене“ руке берзине, и тражила, да влада у томе погледу учини какве кораке, а особито да ударањем пореза на берзу смањи и учини тежом игру на берзи. У тој ствари донео је Шома Вишонтаји овај предлог: да посланичка кућа упути владу, да ова ограничи играње на берзи, које је штетно и обухваћа већ све слојеве друштвене, и да пожури законске предлоге, који би и ради економних и правних интереса, сузили делокруг и моћ будимпештанског берзијанског суда. — Расправа је настављена.

— Из троједничког сабора. У уторак отпочео је сабор поново свој рад и пошто се прочитао и оверовио записник од последње седнице без икаквих примедаба, саопштава бан, да је Њ. Величанство премилостиво одредило, да се троједничком сабору изрази превишња захвала на честитци, коју му је сабор о новој години поднео. Узима се благонаклоно на знање. Одел за унутарње послове саопштава највишу потврду о прорачуну за 1895. год. Саборски одбор за зем. управу, појачан одбором ad hoc, подноси извештај о основи закона о устројству градских општина. Исти извештај ставиће се на дневни ред. Пошто је још поднесена молба друштва за потпору сиротих свеучил. далматинских ђака у Загребу, за припомоћ, прешло се на интерпелације. Заступ. др. Амруш поднео је три интерпелације, и то: због бившег бележника у Видовцу ради 300 фор. коју је своту овај за општину још год. 1872. положио па све до данас свој новац није добио натраг; затим ради штете, коју зечеви наносе американским виноградима и ради железничке тарифе за Сисак, која је од нове године знатно повећана. Интерпелације поднеће се влади. Пошто се од посланика није нико више пријавио, то је седница била закључена и идућа заказана за петак у 10 сати пре подне. На дневном је реду главна расправа законске основе о устројству градских општина.

— Ко ће бити министар спољашњих послова у Русији. Питање ко ће наследити покојног Гирса, министра спољашњих послова у Русији занима читаву европску штампу, јер ће се према личности, коју Никола II. на ово достојанство подигне, моћи судити и о намерама и будућем држању младога цара свију Руса. Наименовање Шишкина за привременог министра спољњих послова врло је непријатно изненадило противнике Славенства, јер они познају Шишкина као човека одрешита, стална, кога би у спољној политици Русије водило његово старо начело, да је Русија Славенска земља, и да као такова у спољној политици мора и треба увек да чува интересе осталих Славена. За то је славенофобска (која мрзи славене) штампа жестоко напала на Шишкина износећи га као претераног Панслависту, само да би му осујетила наименовање. Млади цар хоће добро да размисли о свима кандидатима, који би могли ово место заузети, те је зато позвао у Петрограду Нелидова, барона Стала и кнеза Лобанова, те да између ових четворо једнох за министра наименује. Сво руско и славенско јавно мњење је за Шишкина, и нада се да ће он и бити наименован, но међу тим ако он и не буде, млади цар Никола II. свакако пази да нови министар буде достојан овог места, и да зна каква га дужност чека као Славена министра спољних послова у великој славенској Русији.

— Папа о социјализму. Виљ Октон социјалистички посланик у Француској био је на аудијенцији код римског папе у Риму. Између њега и папе текао је врло занимљив говор, који би у главном могли поделити у два дела: о науци и о социјализму. Октон је запитао папу је ли истина да је говорио једном приликом о пропасти науке? На шта је папа одговорио, да је он рекао само толико, е је тежња науке, да дозна тајну постанка човечијег и његова живота узалудна и да наука у том правцу не ће доћи ни до каква резултата; наука треба да се стави у службу вере, она је човечанству доста користи донела и сретни преображаји друштвеног живота, који су живот људски тако олакшали, јесу једино плод науке; но посланици божији, у чијој је руци управљање судбином људском, треба за тим да иду, да се ови плодови науке распростру и међу оне мале и незнатне, који се данас пате и трпе, дакле у најниже слојеве човечанства. На ово је рекао Октон: Свети оче, па то је смер социјализма. Јест, то јо једна страна социјалног питања, одговорио је папа, и ако под социјализмом разумевате оне покушаје, да се положај несретних слојева људских побољша у напредном и разумном правцу, онда од тога нема племенитијега смера! То је и било дело и тежња хришћанства. Када је Октон запитао папу, да ли он мисли, да ће борба социјалиста у западној Европи уродити плодом, одговорио је папа, да ће та борба све донде бити узалудна, до год социјализам не узме за основу религију. После овога говорио је папа још о републици и рекао да он никада није био противан републиканској форми управе државне, шта више он је сматра за врло повољну, само је одлучно противан начелу да се република противи побожности.

ДОПИСИ.

Будимпешта, у очи тријерарха. (Коло младих Срба). „Коло младих Срба“ састало се после дугог ћутања да се конституише; но то конституисање једва да се могло обавити због броја друштвених чланова, којих је свега једанаест било! И између њих бијаху пет часника и пет одборника, којима у дужност спада да бирају односно примају нове чланове. Но на велико изненађење њихово, у место да се јављају нови чланови, дође изјава од већег броја овдашње омладине, која се не прима т. ј. не ће да се упише за члана „Кола младих Срба“.

Ко не познаје циљ овога друштва, нека се потруди да прочита ове редове и онда свој беспристрасан суд изрекне.

Пре 12 год. састала се овдашња српска омладина и основала је „Коло младих Срба“ кад се није разликовао универзитетлија од овд. честитог Србина грађанина, јер се осетила потреба, да очувамо свој мили српски језик. Члан тога „кола“ бити сматрао је сваки Србин за част, а био је драговољно примљен и српски дочекан. Друштво се сложно ширило и напредовало, па зато је и могло бити и рада. Но то није дуго трајало.

Од осам година амо то коло младих Срба није више оно огњиште, на коме се Србин загрева, оно је напротив легло српске неслоге. У то коло ушао је високоучен дух, који не види брата свог и један научник створи недоношче „пословник“, то јест кућевни ред, који растера Србе са тог чисто српског огњишта. Има и данас у нашем овдашњем Српству из оног срећног доба много од тадашњих чланова, који заузимају лепа и часна места у друштву и ови могу посведочити, какав је утецај имало „Коло“ за општи напредак и какву је корист доприносило сваком појединим члану његовом, јер се онда још није разликовао „господин“ од „бугера“, а било је вазда сложно и братски заузето, један бољи од другога.

Но споменути „пословник“ загуши на мах сваки даљи рад и напредак у овом друштву, јер не хтеде допустити, да сваки Србин, који је 18. годину навршио, може у то „коло“ ући, ма да 6. параграф друштвених штатута ништа даље не наређује, како и ко може бити примљен за члана, а ко не.

Па какав је то узрок, који данас „Коло“ руководи, да тако поступа са члановима? Та ми знамо, да се за последњих осам година није број његових чланова умножио, него на циглих једанаест чланова спао. Стара управа је набавила друштву и новаца, јер се трудила, да буде оно, што јој доликује и што јој је дужност. Та једна беседа пре 10 година донела је колу чиста прихода од 500 ф. који беше намењен за подизање споменика Сави Текелији. А шта је сад; шта је данашња управа привредила друштву? Какве је користи донео тај жалосни пословник? Сав њен рад је био у том, да је избацила 150 фор. пре две године, да буде заступљена при Гундулићевој прослави, које су 4—5 чланова ad hoc закључили, а како је друштво заступљено било, то зна управа најбоље.

Ето у кратко речено, зашто је „Коло младих Срба“ спало на најмањи број чланова и своју благајну умалило и да не беше наследило скорим 10,000 ф. за цело да не би могло даље ни постојати.

Па и покрај тога лепог наследства, ево јуче изјавила је овд. омладина, да не ће да буде у „Колу младих Срба.“ Ту мора за цело бити важна узрока, због чега се сваки клони од чланства, јер баш сад, када се друштво оснажило и новчаним средствима, могло би поспешан нов рад наставити.

Но не само омладина на универзитету, него и стари чланови овдашњег грађанства не могу у то коло да уђу, јер недоношче „пословник“ не дозвољава, да се увуче елеменат, који би тобожне намере ваљда осујетили?

А да ли доликује том колу, да на тај начин одбија опаке људе, који данас у овој црквеној општини озбиљније дужности врше, и који утичу на садашњу управу општинску, којој је поверено и старање око завода, у коме су баш та господа, која су створила пословник?

Наши стари чланови од пре 10 година кад чују ову повост зацело ће се насмејати овој новој установи.

Но тешимо се тиме, што је све за времена, а ми, имамо кад чекати. **Један стари члан.**

Вести из народа.

— Пишу нам из **Сентомаша**: Ових дана устумарао се овуда бележник Васко Стојковић тражећи код „народних пријатеља“, како да рустикусу — овако он ратара назива — у Турији за врат стати може. Ко је слушао овог, у заслепљености опијеног човека згнушати се мора његове сопствене хвале: да је он са жандари и полицијом на избор трећине скупштинара дошао, испред председника шаком по записнику лупао и овога приморао да избор одгоди.

Човек овај, који би погоднији био за каквог кочијаша, но за озбиљног званичника, уобразио је себи, да ће се још једном повратити оно златно време, када он сам себе Богом Туријским називаше.

Његовом пророчанству много вере поклањати не можемо, али нас у сумњу доводи његово уверавање: да он зна шта ради и да за све то упутства има, пак да ће и одмах томе следовати суспендовање туријске општине, а наименовање већ одређених нових чланова од њега и њему потчињених креатура као привр. одбора, чију листу у напред телале, те је сви знамо.

Суспендовање општине, ретка је појава у нас, а и кад се по несрећи збила, изазвала је свуда највећу осуду и незадовољство у народу; а ко изближе познаје Туринце, знаће, да би ово недогледних рђавих последица собом повући могло.

Но, ако игде, али у Турији је најмања потреба за сузбијање данашње црквено-школске управе. Данас се тамо ради савесно као мало пре.

Ако дакле, Туринце и тај зао удес снађе да им точак њиховог савесног и поштеног рада упаочен буде, нека знају, да је томе њихов жалосни Србин натарош много допринео. У том случају замеравам дописнику из Турије, што на мах није здерао образину том одвратном човеку и свету га ради гнушања приказао. Но што није учинио, учинити може.

Код нас се поговара, да је поменути натарош оптужен министарству због смрти једног учитеља, ког је премлатио, због тучења болесног лекара, због изпуђавања новаца и др. те би ваљало о томе мало више светлости у јавност пустити. Нами у околини познат је као најгаднији деморализатор. О томе би се ваздан писати могло, но остављемо то дописнику из Турије. Али ипак пропустити не могу, а да нашем владици, приповедам овај случај: Прођох једном поред наше кафане. Кишица је роморила. На кафански врати угледах одвратно створење туринског натароша. И пре но што бејах кадар поздравити га, чух ове речи: „Бога ти седог!“ — „Бога ти брадатог!“

Човек овај заслужио је да му се и бирачко право одузме, а не да му се управа над црквом и школом повери. Па ако се и то збуде?! онда, е онда заиста мора народ изгубити сваку веру и правду и правичност власти бачке дијецезе.

Вести из места и са стране.

† **Јован Решковић парох.** Пишу нам из Петриње, да је онде преминуо Јован Решковић парох у Влаовићу. Покојник беше добар пастир свога стада и ваљан Србин. Нека му је лака земља у коју је пре времена отишао!

Прелаз у православље. Пишу нам из Добрице, да је онде пре неки дан прешла у православље римокатоличкиња Катарина Лави.

Костимована игранка под образинама у Новом Саду. Костимовану игранку под образинама приређује се у суботу 11. (23.) фебруара 1895. у дворани гостионице „код царице Јелисавете“ у Новом Саду у корист „новосадског филијала друштва Црвеног Крста у земљама св. круне Угарске“ који стоји под највишом заштитом Њихових Величанстава. Улазна је цена: 1 фор. 50 новч. од особе. На забави суделоваће војничка музика 70. пешачке пуковније барона Филиповића. — Нико није обвезан, да дође у костиму или под образином. — Улазнице могу се у напред добити у трговини друштвеног благајника г. Д. Коде, у посластичарници Ф. Хајека (наследника П. Шула) и г. Ф. Петермајерке и у вече на каси. Погледом на добротворну цел примају се и добровољни прилози с благодарношћу. Почетак у 8 сахата у вече. У име приређивачког одбора: Софија Дунђерска, председница. А. Хаџић, председник. Геза Форетер секретар.

Пик-ник с игранком. Сомборска српска читаоница приређује дана 11. (23.) фебруара 1895. године у просторијама своје куће пик-ник са игранком. Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

I. Редовна главна скупштина добротворне задруге српкиња панчевачких држаће се у дворани српске више девојачке школе у недељу 5. (17.) фебруара 1865. год. у 3 сата после подне. Дневни ред: 1. Оверовљење нових чланица. 2. Помен имена умрлих чланица. 3. Извештај одбора о своме раду за 1894. годину. 4. Извештај прегледачица о стању благајне за 1894. годину. 5. Предлог одбора за прорачун 1895. године. 6. Избор четири одборнице на 3 и трију прегледачица на 1 год. 7. Избор трију скупштинарака, да оверове скупштински записник. 8. Нови предлози чланица. У Панчеву, 22. јануара 1895. год. Олга А. пл. Јагодић с. р. председница. Јов. Поповић с. р. перовођа. — Из извештаја видимо да је ова задруга има 4 члана добротвора, 130 редовних чланова и 34 потпомажућих чланова. 1894. год. је примање било 859 ф. 53 н., а по прорачуну 1895. биће примање 1218 ф. 17 нов.

X. извештај шидске штедионице. Добили смо X. извештај шидске штедионице за пословну годину 1894. Стање (биланса) била је 730.975 круна 75. пот. Чист добитак за год. 1894. био је 24.203 круне 64. пот.

Најновије дело грофа Толстоја. Руски лист „Северни весник“ донеће у свесци од месеца марта најновије дело грофа Лава Толстоја. Дело се зове „Господар и радник“, а обрађује у облику приповетке социјално-политичке питање, Писцу су још пре, него што је дело био довршио, понудиле разне европске и американске новине велике хонораре, али га је гроф Толстој намењио споменутом листу, који му не може ни из далека платити хонорар, што му га је нудио један американски накладник, наиме два долара за сваку реч, — или што му га је нудио издавалац руске „Њиве“ а то 1000 рубаља за страницу у октаву.

Шта може да учини мржња између свекрве и снаје. Из једне варошице у нашој домовини јављају о овом несретном догађају. Један млади трговац, чија је радња почела врло добро ићи, ожени се лепом, ал' сиротом девојком. Млади пар живео је врло добро, но је била несрећа што његова мати и отац нису могли да трпе нову снају. Да би

било мира у животу он се исели из очине куће, но како му родитељи ништа нису имали морао их је у свему издржавати. Али набрзо се увери да није кадар издржавати две куће и да му родитељи трпе велику оскудицу, с тога се врати натраг у очину кућу. Пре неки дан тек што дође кући, мати му паде око врата и рече му, да је његову жену (своју снају) отерала из куће и преклињала га је да ју више натраг не доведе. Сиромах муж одмах потражи жену, али га ова сузним очима дочека загрли га и молила да је не остави, али ни кући родитељској да је не води. Човек паде у очајање; зграби револвер и убије се.

Борба са лавом, била је ових дана у Њујорку између укротитеља и једнога лава, који је једном већ три особе појео. Кад је представа започела, ушао је проф. Бено, кога је лав час пре то га ујео, по други пут у кавез. Лав одмах скочи на њ и обори га на земљу. Одпоче ужасна борба између човека и звери. Слуге у зверињаку употребише сва средства, да спасу свога господара, но лав није никако хтео, да пусти своју жртву. Пошто је борба трајала 10 минута пошло је једном слузи за руком, да лава јаким ударцем по глави обори на земљу. Бено, којему је једна рука од тела била одкинута, а крв силно текла из ране, буде пренешен у арену, где му је један лечник што се случајно десио у менажерији пружио прву помоћ; али нема наде, да ће остати у животу. Публике које је томе страховитом призору присуствовала дошла је у такову страву, да је све нагрнуло на поље. При томе је више људи допало тешких рана.

Становници на планети Марсу. У астрон. листу „Astronomische Nachrichten", штампан је овај телеграм од познатог астронома проф. Пикеринга: „На осветљеној страни Марса, поново се примећује избацивање јаке светлости, слично ономе, које се раније опазило са Ликовске звездарнице. Ови појави неколико ноћи како се примећују, најјасније су се видели 28. јуна у близини поларног дела Марса. Канал Гангес разделио се." Ово јављање светлости на Марсу, примећено је, први пут пре две године, и неки астрономи исказали су мисао да су то знаци, којим нам се живи створови Марса хоће да јаве. Ова светлост, у свему напомиње на светлост електрике. Дурбини, са којима се данас располаже, ни су довољни, да испитају овај у највећем степену интересни појав, који је вероватно знак разумних створова ове планете, с тога су се у Америци отпочели да купе прилози, у цели, да се начине нови савршенији инструменти за посматрање Марса. Скупљена је већ велика сума новаца.

Трговина.

Нови Сад, 4. фебруара. Пшеница прве каквоће 6 ф. 20—— нов. Пшеница средња 6 фор. —— н. Пшеница лакша роба 5 ф. 70—80 новч. Наполица 5 фор. 50 нов. Јечам 5 фор. 40—50 н. Зоб 5 фор. 70—80 нов. Кукуруз у зрну 5 ф. 60—70 н., Маст 45 фор. Сланина сува 48 фор., дебела паљена 50 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки . 38 н.
„ средњи . . . 36 н.
„ лаки . . . . 34 н.
Све од 1 килограма.
Теоци . 10—25 ф. по комаду.
Јагњци . — ф. по пару.
Овци . . 8—12 ф. „

*

Стање воде под Новим Садом.

3. фебруара било је 0·14 мет. испод нуле, а 4. фебруара је било 0·21 мет. испод нуле.

*

Штајнбрух. Извештај са свињског трга од 8. до 15. фебруара по р. кал. од трговца Косте Брашована.

Трговина је била повољна, цене скочиле.

Недељне просечне цене: Мађарска сортирана роба 320—380 кила тешки 46½—47 нов., 280 до 300 кила тешки 45—46 новч. матори преко 300 кила тешки 43—44 нов. сеоски (Bauernwaare) 43 до 45½ н., српски 42—44 н½. од килограма, одрачунавајући 45 кила на живот по пару и 4% рабата.

Овд. штанд. од 8. феб. преостало 106.436 комада.

Дотерано из унутрашњости . . .	7031	„
„ Србије	3135	„
„ Влашке	—	„
„ других земаља . . .	—	„
Отерано за будимпештански обрт (I—X. срез . . .	3941	„
за унутрашњост	723	„
„ Беч	1029	„
„ Аустријске државе . .	3341	„
„ Немачку	5359	„
„ друге земље	—	„
„ сапундиницу	80	„
Остаје штанд	102129	„

*

Будимпешта, 14. фебруара п. р. (Извештај комисионе радње Мор. Бауера и Сина.)

Догон рогате марве био је на данашњем тргу свега 2209 комада, и то: 933 ком. мађарских волова, 406 српских; 19 ком. српских крава, 522 ком. мађарских; 53 ком. бивола; 104 ком. бикова; 172 ком. теглећих волова; — накнадни догон.

У сљед једнаког догона преко целе недеље, промет је био живљи и цене су остале непромењене.

И тако су цене биле следеће:

Дебели волови, добре каквоће, клани 28—32½ ф. мет. ц., живе тежине 34 фр. по мет. ц. Волови са паше 27—28½ фр. мет. ц. Сеоски волови 22—26½ фр. мет. ц. Српски волови 22—30 фр. мет. ц. Краве клане 23½—29 ф., живе тежине 31 фр. по мет. ц. Бикови клани 24—30 фр., живе тежине 32 фр. по мет. ц. Биволи 16—21 фр. по мет. ц.

Овци. Вашар од 12. феб. п. р. Догон 254 ком. оваца. Промет је био непромењив.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

3. (15.) феб.

Дукати — — — — — —	5 ф. 84 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 84 н.
Угарска златна рента — — —	125 ф. 75 н.
Аустријска златна рента — —	126 ф. 75 н.
Угарска крунска рента — —	99 ф. 30 н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	60 ф. 65 н.

БРЗОЈАВ „ЗАСТАВИ."

Суботица. (Стигао у четвртак у 2½ сахата, но како је лист од петка због празника Сретенија завршен у подне, није могао у њега ући). Напором градског начелника званичних органа, државоправне опозиције и Чивута, наше је градско представништво вотирало влади Банфијевој поверење Један Буњевац показујући прстом другоме једнога Србина доктора, који је гласао уз поверење рекао је то није Србин, то је изрод. (И гори још! Пр. ур.) При свем том поверењу владиној либералној странци је овде одзвонило.

Најновије вести.

Убица Живка Недељковића осуђен. Крвник Гашпаридес убица млађаног Живка Недељковића из Митровице, осуђен је на две и по године тешке робије. Државни тужилац уложио је ништавну жалбу.

Саси и влада. У Брашови је бирачки збор већином гласова дао поверење посланицима, који су уз данашњу угарску владу.

Мрцварење у Јерменској. „Агенција Стефани" јавља, да је талијанским изасланицима при истрази испало за руком, да довнају од очевидаца важне исказе о мрцварењу у округу Сасуна.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних представа.

У недељу 5. (17.) фебруара први пут: **„Ђидо"**. Слика из сеоског живота у 5 чинова, с певањем, написали Ј. Веселиновић и Д. Брвак, музика од Д. Јенка.

У уторак 7. (19.) фебруара први пут: **„Вечити закон"**. Позоришна игра у 3 чина, написао Г. Чики, превео Милан А. Јовановић.

У четвртак 9. (21.) фебруара први пут: **„Досадан свет"**. Шаљива игра у 3 чина, написао Е. Паљерон, превео Д. Поповић.

ИЗВЕШТАЈ

св. савске забаве трговачко-занатлијских Срба у Будимпешти држане 14. јануара 1895.

Добровољни прилога дароваше следећа поштована господа. По 100 круна: Стева Јовановић, зем. посланик и покровитељ ове забаве. По 20 круна: барон Федор Николић, др. Младен Мађаревић, Мирко Поповић, гђа Ана Панић, Стеван Јосић. По 10 круна: преосвећени г. епископ Мирон Николић Пакрац, Платон Телечки мандатар будимске дијецезе, Пера Јанковић Пешта, Маршал енгл. краљице, др. Стеван Димић, Самуило Маширевић, Пера Костић, Иса Радановић, Арон Ковачевић, Михаило Миљковић, Јован Крстић В. Бечкерек, Евгеније Думча Ст. Андреја, Н. Ђорђевић сенатор Суботице, Стеван Крњајски Штајнбрух, Коста Брашован Штајнбрух. По 8 круна: Корнел Димић Ст. Андреја, По 6 круна: Стева Монастерли, др. Ј. Веровац, Бар. Бибра Ф., Јоца Жирковић, Г. Канидаки Штајнбрух, Лазар Рајић, Лаза Брашован. По 5 круна: Велимир Велимировић, Ђура Ивков, др. М. Татић, Ст. В. Поповић, Јоца Дада, Ђена Стојановић стари, Марко Дорић. По 4 круне: Марер и Таубер, Ћира Радановић, Парох Симеон Костић, Чеда Димитријевић, Младен Петровић, Мита Пандуровић, Јосим Соколовић, Шандор Панић, др. М. Јовановић, Стојан Милић, Јосиф Реслер, др. Н. Михајловић, Теодосије Поповић капетан Ст. Андреја, Јован П. Звекић, Млађи Дидић, Паја Јовановић, др. Душан Петровић Суботица, Миливој Лотић Вел. Кикинда, др. Св. Радовановић Београд, Пера и Јулка Касапиновић. По 2 круне: Петар Костић агент, Никола Петровић, Полак Микша, Јосиф Трангер, Јован Зако, Ђорђе Радишић, Лаза Богосављевић, Петар Лукић, Петар Ђурђевић, Арсен Зубковић, Миша Милутин, др. Паја Мандровић, Милош Бранчић, Бошко Р. Петровић, Емил Петровић, Мирко Мирковић, Паја Стефановић, Љубомир Станковић, Никола Петровић, др. Б. Давидовић Т. Бечеј, Петар Берић Ст. Андреја, Св. Јовановић Ново Село, К. Болманац Штајнбрух. По 1 круну: Ћира Петровић, Алекса Матић, Милан Зарић, Милан Б. Петровић, Миша Мркшић, Јаша Стефановић, Медаковић. Укупно 568 круна. Од ове свотс 300 круна св. савском фонду, учитељском конвикту у Новом Саду 100 круна, а остали 168 круна на овдашње добротворне цели.

Овом приликом изјављујемо свима г. г. прилагачима као и посетиоцима све забаве у име целог одбора своју најтоплију благодарност.

Будимпешта, на Три Јерарха 1895.

За приређивачки одбор:

Стеван Јосић, председник. **Михаило Миљковић**, потпредседник.

Пера Костић, благајник.

ПОЗИВ

на

XVI. РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

СРПСКЕ ЗАДРАГЕ ЗА МЕЂ. ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

У СТ. ПАЛАНЦИ

која ће се 24. фебруара 1895. год. у 2 сахата по подне у просторијама овдашње основне мушке школе држати.

Дневни ред:

1. Избор председника ad hoc.
2. Поднашање закључног рачуна за год. 1894. са извештајем управе и надзорног одбора.
3. Давање опроснице управи и надзорном одбору.
4. Предлог за одлуку о подели чисте добити.
5. Предлози управе.
6. Избор надзорног одбора од 3 члана и и 2 заменика.
7. Избор 3 члана за оверовљење скупштинског записника.

У Ст. Паланци 9. фебр. 1895.

1—1 **УПРАВА.**

ОГЛАСИ.

ПОМОДНА МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

САВЕ Ј. КРСТИЋА

У РУМИ

потребује солидног и вештог старијег помоћника. Ступити може за 14 дана или доцније. 2—3

Кућа на продају

у Даљу (Славонији) на пијаци код српске цркве. Првенство имају Срби. Ко исту жели купити нека се обрати на

Т. М. ЂЕКИЋ
кројач.
2—2 Босна, Шамац.

ИЗВРСНО ЛАГЕР ПИВО

из темишварске „фабрикхоф" акционарног друштва пиваре и из прве пилзанске акционарске пиваре, препоручује долепотписани у изврсном квалитету, како у оригинал бурадима тако и у флашама.

Александар Адамовић,
стовариште пива у Н. Саду
Арањ Јапош улица бр. 8.

Пиво у флашама од обе врсте може се добити и у моме детајлокалу, господска улица бр. 8 увек фришко. По жељи шаљем и у куће директно. 4—10

НАШ ВРТАРСКИ ГЛАСНИК

И ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК

семена, цвећа, воћака, дрвећа, шибља, плетива и разног **вртарског алата и прибора** за 1895. годину, изашао је из штампе и шаљемо га свакоме бадава.

Цене су наше **јефтиније стављене** него ма у које друге радње, и молимо да се свако о овоме сравњењем туђих ценовника увери пре, него што семење и биљке поручи.

Вртарница, семенарница и цветарница
БОРЈАНОВИЋА И КОМП.
2 8 у Новом Саду.

У свима земљама заштићена законом.
За Аустро-Угарску заштитна марка № 46 ⁰/₁

Essenz stomatica compos. Schutzm. J im Stern.

St. Jakobs капљице за стомак.

Од више година опробано средство против болести у стомаку, нарочито за слабо варење стомака, који нема апетита, колере, грчева, колике и содбренена и затвора. Једна флаша 60 нов. и 1 фор. 20 нов. Проспект гратис. Као средство првог реда против нервни болести од много година опробано Dr. Lieber's Nerven-Kraft-Elixir са Schutzmark-ом † и ленгер. Прави се по лекарском и званично дозвољеном пропису у апотеки M Fanta, Prag.

ПИЈАНСТВО и у највећој мери, може се излечити са Essenz Sougede. Може се употребити са знањем и без знања пијанца, јер је без боје, без укуса и без мириса. Успех се гарантује. Флаша 1 фор. 80 нов.

Tinct. nervi tonica

проф. Dr. Lieber's Nervenkraft-Elixir.

Једино прави са марком крста и ленгера, прави се по лекарском и званично дозвољеном пропису у епотеци Max Fanta Prag. Тај препарат је од много година опробано средство за јачање живаца, особито против слабости лупања срца, бола у леђи, несвестице, главобоље и хрђавог варења. Проспект гратис. Флаша 1 ф., 2 ф., и 3 ф. 50 н. За болести стомака најбоље су St. Jakob's капљице, флаша 60 новч. и 1 фор. 20 нов.

Водена болест излечима са **Hydrops Essenz** у сваком штадијуму брзо и сигурно, Успех се гарантује. Лекарима за употребљавање врло се препоручује. И тамо помогне, где је сва нада напуштена. За потпуно опоравлање доста је једна или две флаше по 3 фор.

Главна стоваришта: Salvator Apotheke Pressburg, Nyiri György, Molnar L. Gr. Wardein, Partos Adam, Bogatincsević K. Gr. Kikinda, Farkas J. Kecskemet, Péterffy Imre Marm. Sziget, Karl Jahner Temesvar, P. Mittelbach Agram, и у др. 14—80

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

101 99—

ДО САДА ЈОШ НЕНАДМАШЕНО.

В. МАГЕРА
праве, очишћена

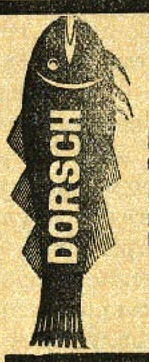

МАСТ ОД РИБИЈЕ ЈЕТРЕ (LEBERTHRAN)

у законом заштићеној опреми **ВИЉЕМА МАГЕРА У БЕЧУ.**

Испитано од првих медицинских ауторитета због лаке сварљивости и за децу препоручено и прописано, у свима случајевима где лекар с успехом намерава постићи ојачање целог организма, нарочито плућа и груди, побољшање сока и чишћење крви у опште — **флаша по 1 фор.** — на фабричком сложишту. **Беч, III./3., Heumarkt 3.** као и у највише апотека и спецерајских трговина, у аустро-угар. монархији праве ове мисти добити.

Само је онда прави, ако је троугаста боца са означеним окрајцима (правом и правом штампом на жутој хартији) обележена.

Добити се може: У Новом Саду код г.г. Јов. Грозингера, апотекара; Браће Вагнера трговаца.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ И ОТПРАВНИШТВО ЗА АУСТРО-УГАРСКУ код **W. MAGER, Wien, III./3., Heumarkt 3.**

Подношења се судским путем прогањају. 18—18

МИЛАН ПЕТКО-ПАВЛОВИЋ

ВРШАЦ.

БОЈАДИШЕ ХАЉИНЕ
и
разне тканине.

ЦРТА СРПСКЕ СЛИКЕ
и
разне друге цртеже.
као основа за вез.

Ручна и механична везиљач. радионица
израђује
МОДЕЛЕ и ШАБЛОНЕ
за
пренашање цртежа.
2 2

Велико стовариште
цртани и везени ствари.

Главни уредник: др. Емил Гаврила. Власник Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Никола Маленчић. Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду